

Ambrozije Benković

TUZLANSKO PODRUČJE
negda i sada

J.U. NARODNA I UNIVERZITETSKA
BIBLIOTEKA "DERVIŠ SUŠIĆ" TUZLA

70

AMBROZIJE BENKOVIĆ:

TUZLANSKO PODRUČJE

negda i sada

s posebnim obzirom na vjerske prilike

(OPUS POSTHUMUM)

Županja - Bakovo - 1971.

S dopuštenjem Biskupskog ordinarijata u Đakovu
od 27. travnja 1971. broj 1049/1971.

Izdaje i odgovara: dr Jakov Benković, prof. u m.,
Đakovo, Štrosmajerov trg 5

CENTRALNO

Inv. br.

18462

NARODNA BIBLIOTEKA

TUZLA

NO. PROJ

6745

22. IV. 1971.

R BENKOVIC A. Tuzlansko

Tisak: Grafičko poduzeće »ISKRA«, Vinkovci

Štampano u 1000 primjeraka

Cijena 15 dinara

MJESTO PREDGOVORA

Pri kraju godine 1966. izašla je od istoga pisca knjiga *KATOLIČKE ŽUPE BOSNE I HERCEGOVINE*. Istodobno je pisac najavio da se nada u proljeće 1967. izdati knjigu *ŽUPA LUKAVAC* (80 do 100 stranica) — a u proljeće 1968. posebnu knjigu u dva dijela: *SJEVEROISTOČNA BOSNA*.

Kasnije se pisac predomislio pa se dao na sastavljanje knjige *GORICE U POSAVINI* (dotiskana koncem god. 1968.), a onda se odlučio izdati samo jednu knjigu o župama Tuzla, Lukavac, Morančani (v. str. 8. redak 2. i 3.) s naslovom *LUKAVAC NA SPREČI*. (Taj se naslov nalazi u ovoj knjizi kao signatura araka na str. 17., 33., 49. itd.) Uspio je obraditi i dati u tisak samo opći dio: povijesni, kulturni i vjerski pregled nekih krajeva Sjeveroistočne Bosne u raznim vjekovima, a mnoga poglavlja posvetio je poimence župi Tuzla.

No ono, što je prvenstveno imao u nakani i želji nije dospio prvesti u djelo — obraditi naime župu Lukavac, kojom je i sam nekoliko godina upravljao. Umro je 20. prosinca 1970. ne ostavivši ni rukopis o župi Lukavac već samo četrdesetak klišeja i nekoliko nesređenih bilježaka.

Da bi se ipak sačuvali dragocjeni podaci o tuzlanskim krajevima, da toliki trud piščev ne bude posve uzaludan, pogotovu što je 300 stranica potpuno doštampano, izdajemo ovu knjigu iako nepotpunu u nadi, da će i ovakova kakva je, biti nekome od koristi.

U Đakovu, mjeseca svibnja 1971.

Izdavač

P R E G L E D S A D R Ź A J A

	strana
Literatura i živa svjedočanstva	8
Vrela pisana i tiskana — Literatura — Karte — Kratice — Suradnici	
1. Prastanovnici	15
Čovjek teži za znanjem — Ovdje su bili Iliri — I Kelti su dovle dopirali — Tragovi starih kultura — Neka mjesta s nalazištima starina — Bilješke +)	
2. U sklopu rimske carevine	22
Rimljani podjarmiše Ilire — Iliri i Panonci se romaniziraju	
3. Pojava kršćanstva	25
Panonske biskupije — Slom rimske imperije — Po dru- gom svijetu	
4. Od seobe do bana Borića	28
Seoba i pokrštenje — Borić prvi bosanski ban — Crkvena organizacija u Solima	
5. Gospodari Usore i Soli	34
Dobri ban Kulin — Istok se dijeli od Zapada — Mačvanska banovina	
6. Patareni ili bogumili	38
Tužne prilike u crkvi — Šta su patareni i njihova nauka — Gdje je sve kod nas bilo patarena	
7. Kralj Stjepan Dragutin	42
Prilike u Raškoj — Stefan Dragutin dobiva Usoru i Soli — Uroš II. Milutin i Vladislav	
8. Crkve solske banovine u X - XIII vijeku	46
Slavenski biskupi bosanske države — Bijedno stanje Crkve u solskoj banovini — Zagonetni biskup Vasilije	
9. Usora i Soli pod bosanskim vladarima	51
Borbe o ugarsko prijestolje — Ban Stjepan II. Kotromanić — General franjevac dolazi u Bosnu — Bosanski biskupi — Samostani u ovom kraju	
10. Kralj Tvrtko I.	56
Teške godine bana Tvrtka — Crkvene prilike — Tvrtkovo vjenčanje — Tvrtko se kruni za kralja — Značenje kralja Tvrtka — Tvrtko prema Crkvi	

+) Na kraju većine poglavlja dodane su bilješke koje se odnose na do-
tačno poglavlje

11. Propast bosanskog kraljevstva	63
Kralj Dabiša i kraljica Jelena — Kraljevi Stjepan Ostoja i Stjepan Tvrtko II. — Stjepan Ostojić i Tvrtko II. — Tomaš Ostojić — Posljednji kralj Stjepan Tomašević	
12. Krajevi oko Spreče u XV i XVI vijeku	73
Područje Spreče često mijenja gospodare — Srebrnička banovina — Neki događaji izvan Bosne	
13. Samostani, župe i crkve oko Spreče u XIV i XV stoljeću	80
Laba, Lendava i Soli — Crkve u solskoj banovini — Crk- vena uprava prije Turaka — Dušobrižništvo — Patareni i pravoslavci	
14. Petstogodišnjim tragom prošlosti	90
Na tlu župe Pojalja — Gradila se kamenom s Konjuha — Možda na tlu lendavskog samostana — Dvije crkve na polju vojvode Stjepana — Crkva u sjedištu Božićka Bano- vića — Je li u Poljicu bio samostan — Oko starog Tulovića grada — Crkvište u Draganji — U Grivicama osta jedna zagonetka — Crkva Jaružica — Uz novo jezero	
15. Uz kartu područja Spreče	107
Stari gradovi — Gradine — Stara selišta — Stara groblja — Nalazišta	
16. Trista godina čvrste turske vladavine	110
Katolici u novoj situaciji — Turska se imperija širi — Bo- sanski biskupi XVI. i XVII. stoljeća	
17. Soli-Tuzla i okolna sela u XVI i XVII stoljeću	118
Nova upravna razdioba — Gradovi Donje i Gornje Soli — Crkve i župe u Solima od njihova početka do 1700. godine — Gornje Soli	
18. Samostan i župa u Donjim Solima	131
Buntovni hamzevije — Posjet stonskog biskupa — Misiona- ri iz tuzlanskog kraja — Prvi popis bosanskih župa — Don Luka — Kandijski rat — Tuzlanski samostan napušten	
19. Tuzlanska župa do 1770. godine	141
Pedeset i dvije godine bez biskupa — Pohod i izvješće ko- misara Vietria — Pohvale bosanskim katolicima — Nove ne- prilike — Biskup fra Mato obilazi biskupijom — Franje- vačke kuće u solskoj župi — Krizma 1742. godine — Uz biskupski izvještaj — Župske knjige — Krizma u godini 1761. — Posjet biskupa Bogdanovića — Bašinska sila i još neki događaji	

20. Stare župe na području Tuzle	157
Župe Tuholj i Gostilja — Župe Balatin i Marinići — Župe Jala i Grčanica — Župe Dragunja, Bili Potok i Korenita	
21. Donja Tuzla od XVI stolj. do Omer-paše	164
Gazi Turalibegove zadužbine — Kapetanija u Tuzli — Pobune — Zidanje tvrđave — Stari tuzlanski grad — Ustanci i bune — Uzroci nezadovoljstva — Privreda — Solane — Trgovine — Pošte — Putovanja i konačenja — Obrtnici	
22. Tuzlanska župa do Omer-paše	184
Biskup fra Marko Dobretić — Biskup fra Augustin Botoš Okić — Fra Grgo Ilijić — Veliki biskup fra Augustin Miletić — Nakon Miletićeve smrti	
23. Od Omer-paše do okupacije Bosne	196
Begovi Tuzlići — Omer-paša Latas — Omer-pašine uredbe — Raja se razočarala — Stanje katolika — Biskup fra Marijan Šunjić — Krvavi ustanci radi trećine — Na domak austrijskoj okupaciji — Liječnici u Tuzli — Gradi se katolička crkva — Biskup fra Paškal Vujičić	
24. Nakon okupacije Bosne	222
Zaposjedanje Tuzle — Neposredne posljedice — Crkve, džamije, hramovi — Katoličke škole — Druge škole — Školovani ljudi — Svećenici ovoga kraja — Svećenici našega vremena	
25. Tuzlanska župa do konca Prvog svjetskog rata	247
O stanju crkve — Još neki pastoralni problemi — Gradi se nova crkva — Posveta crkve i oprema — Mlada misa — Novi župski stan — Vratimo se župi i crkvi	
26. Tuzla između dva rata	268
Župa u prvih dvanaest godina — Kongres i krizma — Vjeroučitelji — Još koja iz grada i države	
27. Za posljednjih trideset godina	280
Župa u ratnim godinama — Ratna zbivanja — Kronika grada i župe posljednjih godina — Sanacija crkve — Uprava samostana	
28. Vanjski lik tuzlanske župe	288
U crkvenom pogledu — Crkve, kapele i groblja — Kapela i slika Gospe Lipničke — Ponešta iz grada	

Ovim poglavljem 28.-im završava potpuni, cjeloviti prikaz tuzlanske župe te ujedno dio knjige pisca pok. A. Benkovića, koji je on obradio i predao u tisak.

Od ostalog dijela knjige pronašao se samo nacrt i raspored za nekoliko prvih poglavlja. Neće biti na odmet da žrtvujemo nekoliko re-daka tome neostvarenom nacrtu.

29. Župa Lukavac	
Lukavac u prošlosti — Odakle ime Lukavac	
30. Prije osnutka župe	
Tvornica sode — Prve vijesti o doseljenim katolicima — Misionari od 1897. do 1910. — Biografije — Nauk vjere u lukavačkoj školi — Godine 1899. misli se na župu — Dvije krizme	
31. Osnutak župe	
Zauzimanje Marka Tvrtkovića — Odluka Ordinarijata — Gdje bi se podigla crkva — Pred samo osnivanje župe — Prvi dani nove župe — Župnikov prvi stan — Privremena kapela i »crkva« — Mramorčani ne žele k Lukavcu	
32. Msgr. Franjo Malešević	
Njegov životopis — Gradi se župni stan — Godine pred rat	
33. Svjetski rat i nakon njega	
Ratna zbivanja — Poratne godine — Groblja	
34. Posljednje Maleševićeve godine	
Kulturni boj — Akcija za gradnju crkve — Razne zabave i priredbe — Maleševićeva bolest i smrt.	

Dodatak: Slike i crteži župe Lukavac, Mramorčani i Žrnovica	299
(Slike i crteži koje je pisac, na ovaj ili onaj način, pronašao)	
Kazalo slika i crteža	309
Alfabetno kazalo slika i crteža	313

